

1736.

1. ant Berger, Theodorus: De successione in
fendum apertum expectantia promissa. 2. Bndk.

2. Cramerus, Joh. Ulrichus: Programma, de argumento
apostoli Pauli: $\epsilon\lambda\ \sigma\epsilon\ \tau\delta\ \kappa\upsilon\alpha\ \kappa\alpha\epsilon\ \kappa\alpha\eta\ \rho\upsilon\upsilon\upsilon\ \eta\upsilon\epsilon$
nec filiarum nec filiorum secundum gentes a me.
cerimonie parentum exclusioni obstante, quo
prose lectiones. . . intimantur.

3. Cramerus, Joh. Ulrichus: De aestimatione injuriae
sive communi, Mater. Programma, . . . quo
lectiones intimantur

4. Cramerus, Joh. Ulrichus: De renunciationibus
filiarum, clausulis successione reservativis,
harumque valore et successione Haereditaria.

5. Cramerus, Joh. Ulrichus: De jure circa sacra
collegiali et majestatico.

6. Cramerus, Joh. Ulrichus: De juramento in litibus
affectivis et veritatis.

7. Hombergk, Joh. Frider: De usuris in contractibus
stricti juris secundum recentem deputat. de anno
1600 S. 139.

1736.

8. Jansch, Th. Pet. Hin. de: De vera veri alledii
indole et natura

9^a, 6^a = Waltschmitt, Dr. Wilhelm: De probatione per
diplomataria 3 Sumpl.

1737.

1. Gronerius, Joh. Ulrich: De praesentione pro
jure Amicus contra mores antiquos Germanorum.
Programms, quae praelectiones publicae et privatae
intinuantur.
2. Gronerius, Joh. Ulrich: De jurisdictione prorogata
3. Gronerius, Joh. Ulrich: De impossibili possessionis
in dicta traditione symbolica.
4. Vogelsey, Henrich David: De fide instrumenti per
contrariam scripturam evertenda.

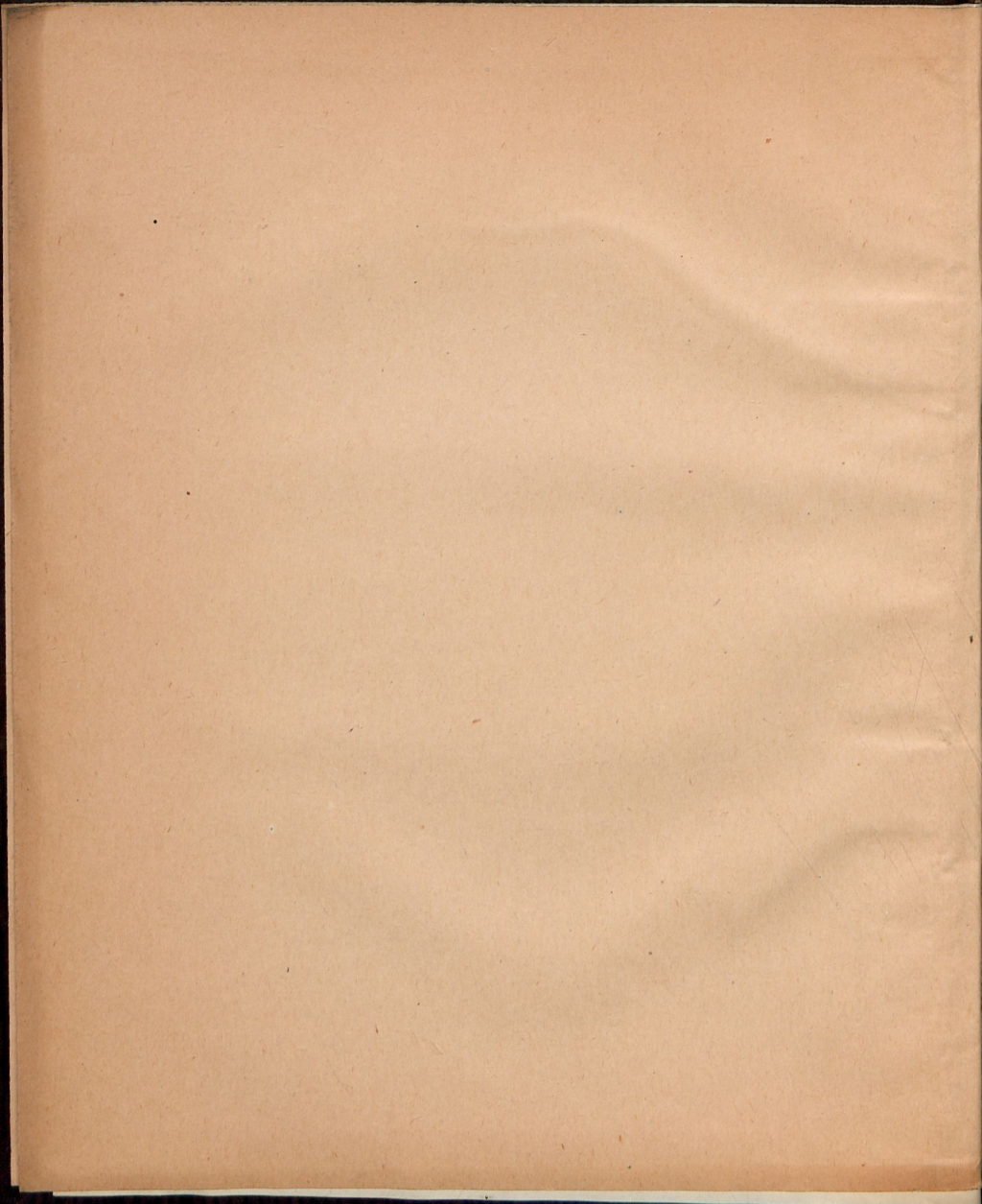
z.
e
w
is
er

1788
1. Friedrich II. König von Preussen
2. ...
3. ...
4. ...
5. ...
6. ...
7. ...
8. ...
9. ...
10. ...
11. ...
12. ...
13. ...
14. ...
15. ...
16. ...
17. ...
18. ...
19. ...
20. ...

G. 7. num 11.

C. 99.

1736, 6.

7

DISSERTATIO JURIDICA,

DE

JVRAMENTO

IN

LITEM

AFFECTIONIS

ET

VERITATIS;

QVAM
AVSPICIIS

ACADEMIÆ RECTORIS MAGNIFICENTISSIMI
SERENISSIMI PRINCIPIS ac DOMINI,

DN. FRIDERICI,

HASSIAE LANDGRAVII, RELIQ.

PRÆSIDE

JOH. VLTRICO CRAMERO,

J. V. & PHIL. D. & PROF. JUR. ORD.

DIE VII. JULII, ANNI M DCC XXXVI.

PVBLICE IN AVDITORIO JURISCONSULTORVM
VENTILANDAM SISTET

AVTOR ET RESPONDENS

GODOFREDVS SCHVLTZE.

HALLENSIS MAGDEBURG.

MARBURGI IN CATTIS,

TYPIS PHILIPPI CASIMIRI MVLLERI, ACAD.

1736.

DSSERTATIO JURIDICA

DE
JURAMENTO

IN
LITTE

AFFECTIONIS

VERBIS

QUAM

AD OBIITUM RECTORIS UNIVERSITATIS
PROMISSIT PRINCEPS DOMINI

DR. FRIDERICI

HASSIAE LANDGRAVI. REGIS

JOH. VINCEN. GRAMMERO.

AVTOR ET LITHOGR.

GODFREDO SCHULTZE

HANNOVERI

MDCCCXXXIII

DISSERTATIO JURIDICA,
DE
JURAMENTO
IN
LITEM,
TAM
AFFECTIONIS
QVAM
VERITATIS.

DEFINITIO 1.

§. I.

Pretium est quantitas ficta, juxta
quam ratio rerum erga seinvicem
determinari potest.

DEFINITIO 2.

2. Pretium verum est, quod res habet
propter usum.

A

SCHO-

SCHOLION.

3. *Memento quantitatem hujus pretii non ab usua pendere, sed alias rationes bene multas habere, veluti raritatem; quemadmodum docuit GROTIUS (a).*

DEFINITIO 3.

4. *Affectio erga rem dicitur, dispositio animæ voluptatem ex eadem percipiendi.*

DEFINITIO 4.

5. *Affectio communis vocatur, quæ oritur ex rationibus communibus.*

DEFINITIO 5.

6. *Affectio singularis appellatur, quæ oritur ex rationibus singularibus.*

DEFINITIO 6.

7. *Pretium Affectiois dicitur, quod res habet propter singularem Affectioem.*

COROLLARIUM 1.

8. *Quoniam adeo res propter pretium affectiois patrimonium nostrum non auget; nos propter rei pretium affectiois locupletiores non esse, liquet (L. 33. pr. ff. ad Leg. Aquil.).*

COROLLARIUM 2.

9. *Cum Affectio singularis ex rationibus singularibus oriatur (§. 6.); pretium affectiois non cadit nisi in individua.*

COROLLARIUM 3.

10. *Quare cum in pecunia non considerentur individua, nisi ex nummis antiquis & rarioribus
vel*

(a) de J. B. & P. L., II, c. XII, §. 14.

vel memorialibus constat; in pecuniam non cadit pretium affectionis, nisi ex nummis antiquis, rarioribus vel memorialibus constat (b).

COROLLARIUM 4.

11. Quoniam pretium in genere non statui-
mus, nisi rebus inanimatis & animantibus brutis;
nec nisi us pretium affectionis statuitur.

COROLLARIUM 5.

12. Est itaque affectio propter quam rebus im-
ponitur pretium, nil quam amor rerum inani-
matarum vel animantium brutorum. (§. 657 Psych.
Empir.).

SCHOLION.

13. Sane in vernacula nostra dicimus: Wir ha-
ben eine Liebe zu dieser Sache. Z. E. zu diesem
Garten.

THEOREMA 1.

14. Pretium Affectionis non cadit nisi in
res, quae conservari possunt.

DEMONSTRATIO.

Pretium namque affectionis res habent
propter affectionem (§. 7). Sed affectio
illa Amor rerum inanimatarum vel animan-
tium brutorum est (§. 12). Quodsi vero
rem inanimatam vel animantia bruta ama-
mus, ad eorum perfectionem tendimus;
(§. 656 Psychol. Empir.). Quoniam igitur
res inanimatae vel animantia bruta perfectio-

A 2 nis

(b) Stryck in Vfu Moderno L. XII, Tit. III, §. 11.

nis præter conservationem capacia non sunt; ad eorundem conservationem tendimus; consequenter quæ res conservari non possunt, affectionem non recipiunt, adeoque nec pretium affectionis in res cadit, nisi quæ conservari possunt.

COROLLARIUM.

15. Hinc pretium affectionis non cadit in res fungibiles nisi quæ servando servari possunt (c).

SCHOLIUM.

16. Sic in esculenta pretium affectionis non cadit.

THEOREMA 2.

17. Rebus pretium affectionis statui æque possibile est, ac verum ipsis statuitur.

DEMONSTRATIO.

Etenim rebus pretium Affectionis statuitur propter affectionem singularem (§. 7). Jam vero nullam contradictionem involvit, si erga res affectionem singularem habemus (§. 6). Quare cum affectio propter voluptatis gradus (§. 516. 517 *Psychol. Empir.*) quantitatem habeat (§. 747 *Ontolog.*), æque minus contradictionem involvit, si rei propter affectionem singularem certam quantitatem affingimus, ut juxta illam ipsius ad alias rationem determinemus, ac si usus

quan-

(c) Thomasius de pretio affect. in res fungibil. non cad. c. 1. a §. 27. usque ad fin. 2 (4)

quantitatem eidem affingimus. Quoniam igitur pretium in quantitate ficta consistit, juxta quam rerum ad seinvicem ratio determinatur (§. 1), & possibile est, quidquid contradictionem non involvit (§. 85 *Omtol.*); rebus pretium affectionis statui, æque possibile est, ac verum iis statuitur.

Aliter.

Pretium verum rebus statuitur propter usum, quem nobis præbent (§. 2). Enimvero voluptatis singularis perceptio usus vicem sustinet. Quare cum affectio singularis sit dispositio animæ ex re voluptatem singularem percipiendi (§. 4. 6); quin propter affectionem singularem rei, æque ac propter usum pretium statui possit, dubitandum non est; atque adeo æque possibile est, ut rei pretium affectionis statuatur ac verum (§. 7).

DEFINITIO 7.

18. *Res æstimari dicitur, si pretium ejusdem determinatur.*

OBSERVATIO.

19. *Libertus cujus bona ære alieno minora erant, præterito patrono extraneum heredem instituerat, quærebatur an patrono bonorum possessio contra tabulas competat? Quoniam*

niam in bonis liberti majorum sepulcra erant, is ex affectu eadem ultra pretium verum aestimabat, & propterea Lex 36. ff. de Bon. Libert. quod absurdum esset declarat, si quis non ex affectu posset, sed ex aliorum computatione, sive quod perinde est, secundum pretium commune (§. 2) res aestimare teneretur.

COROLLARIUM.

20. Cum adeo in aestimatione rerum consequenter determinando earundem pretio (§. 18) affectionis rationem habendi ipsa lege competat facultas (§. 19); jure rebus pretium affectionis statuimus (Horæ Subsec. Marb. p. 245. Trimestr. Brum.).

SCHOLION.

21. Imbelle proin est, si CORASIVS (d) in jure nusquam legi adserit, quod affectio sola rei aestimationem crescere faciat. Profecto in dato legis casu res liberti non ex solo pretio vero aestimationem habebant, alias Patronus honorum possessionem contra tabulas omisurus fuisset. Sed quoniam rerum istarum aestimatio affectione Patroni creverat, ideo expediebat Patrono petere possessionem. Frustra quoque est, qui quod vocabulum in jure non legitur, rem propterea in eodem occurrere negat. Eundem cum CVJACIO (e) divisionem dominii in directum & utile propterea negante, quod vocabula in jure non reperiuntur, errorem errat: cum & res in L. 12. C. defund. patrim. non minus cuius obvia sit. Ecquid obset, quo minus termini inveniantur ad res istas indigitandas?

THEO.

(d) Miscell. L. VI. c. 1. n. 5.

(e) L. XI. Obl. c. 35.

THEOREMA 3.

22. *Commutatione invita rei, erga quam affectionem habemus, lædimur, etiam solius affectionis intuitu.*

DEMONSTRATIO.

Etenim per commutationem invitam rei, erga quam affectionem habemus, impedi-
mur in percipienda voluptate, ex re isthac
antea nobis obtingente (§. 4), quamque
summo jure ex eadem percipere licebat (§.
20). Ast in impedimento exercitii juris no-
stri objecto, læsio consistit. Hinc commu-
tatione invita rei, erga quam affectionem
habemus, lædimur. Cumque hic loci at-
tendatur solummodo privatio voluptatis ex
re isthac olim perceptæ; commutatione illa
invita rei, erga quam affectionem habemus,
intuitu solius affectionis nos lædi, certum
est.

SCHOLION.

23. *Pone minorem emere rem que majorum ipsius
fuit, cum pacto addictionis in diem; sed offerre se
optimiorem emtorem. Queritur: an ipsi res resti-
tuenda, an vero minor contra licitationem restitu-
andus sit? Juxta l. 35. ff. de Minor. implorans in
integrum restitutionem audiendus est, si ejus interesse
emtam ab eo rem fuisse approbetur, veluti quod ma-
jorum ejus fuisset. Quare cum restitutio in inte-
grum non detur nisi læsis l. 1. ff. de restit. in in-
tegrum, & juxta d. h. 35. res affectionem recipit qua-
tenus*

tenus eam, ut a majoribus profectam consideramus; hac lege evidenter veritas propositionis confirmatur.

COROLLARIUM.

24. *Quare cum ob lationem illatam læso competat Actio, per notoria Juris, patet solius affectionis læsæ nomine actionem competere.*

SCHOLIION.

25. *Sic si vendidi tibi servum ea lege ut humanus tractetur, sed sine stipulatione, in vero banc legem non servas, lex 7. ff. de Serv. export. dat actionem etiam læsæ affectionis ratione, cum e contrario eandem denegat, si ea lege servum vendidi ut a te durius tractetur, vel exportaretur, & fides non servata, quod nullum haberem interesse pecuniarium, acturus proin utiliter si non servata lege in pœnam quam alii promisi inciderim. Unde sequitur, quod lex læsæ affectionis nomine actionem induserit, licet interesse pecuniarium desit. Atque in hoc cardo rei versatur. Nil enim refert, quod fides data servata non sit: in eo saltem læsio consistit. Quod vero propter banc læsonem cum desit interesse pecuniarium actio competat, in lege notatu dignum. Vellem dissentientes id aqua mentis lance perpendissent. Etenim in læsonibus illatis jacturam affectionis non attendendam existimant, quod ejus intuitu læsus damnium pecuniarium passus non fuerit, cum VLPPIANVS in l. 1. §. 15. ff. si quid in Fraud. Patron. affectionem damno pecuniario opponat: quod sane d. l. 7. manifesto repugnat; etsi enim nullum damnium pecuniarium læsus venditor passus fuerit, nihilominus PAPINIANVS solius læsæ affectionis ratione ei actionem competere judicat. An ergo in læsonibus illatis, propterea jactura affectionis non attendenda?*

Nil

Nil quoque movet quod actio hic ad penam convenientem competat? Nihilominus enim Affectionis ratione agi affirmat *J. Cuius*. De pena saltem conventum ut non servata lege lites de estimatione affectionis evitentur. Vereor proin ne *CORASIVS* sibi contradicat, dum hanc actionem concedit, attamen negat jacturam affectionis reparandam esse.

THEOREMA 4.

26. Si res erga quam affectionem habemus amissa, jactura pretii affectionis nobis petentibus resarciri potest.

DEMONSTRATIO.

Si enim res erga quam affectionem habemus amissa, voluptate quam ex eadem jure percipere poteramus, carere tenemur (§. 4); consequenter non possumus non tedium sentire (§. 518 *Psych. Empir.*). Enimvero dantur res, quæ petenti si non prorsus eandem, æqualem saltem, & interdum veriore[m] creare possunt voluptatem, quibus adeo acceptis, tedium jactura perceptum compensat, præsertim ubi damnum irreparabile cogitat. Hinc patet, quod si res erga quam affectionem habemus amissa, jactura pretii affectionis nobis petentibus resarciri possit.

SCHOLIUM.

27. Equidem *Cl. DORN* (f) objicit, omnem affectionem oriri e circumstantiis peculiaris cujusdam
B
indi-

(f) in Dissert. de Jurejur. in litem pretii affectionis figmento liberato §. 37. seqq.

individui, uni alicui aut paucis quibusdam hominibus iisdemque solis proficiis; adeoque si istud individuum haberi amplius nequeat, alius individui vel quantitatis acquisitione non posse jacturam istarum circumstantiarum peculiarium suppleri, vel uti si quis Corpore Furis privatus, in quo memoriam localem habebat, quodcumque acceperit pretium, non tamen aliud sibi emere posse Corpus Furis, in quo memoriam istam localem habiturus sit; indeque infert Affectionem pretio aestimari non posse. Enimvero ad id ut lesio illata repararetur opus non est, ut ista circumstantiae restitui possint, cum saltem in se contineant rationem voluptatis ex re percepta, adeoque tadium quod jactura ipsius latus sentit; sed ut quid ipsi detur ex quo tantam voluptatem percipit, ut tadium perceptum pro nunquam percepto habeat. Ecce hoc impossibile sit? Quis nescit tristitiam letitia pelli etiamsi ex alio objecto percipiatur, quam cuius jactura reparabilis tristitiam creaverat. Ea sane est sors hominum ut voluptas ac tadium alternent, hocque illa insculta non amplius tangamur, etsi a diversis prorsus nascentur causis. Nec modus hic reparandi in Jure nostro insoliti quid est. Quid aliud in Actione injuriarum estimatoria sit, quam ut dolor animi ex perpeffione injuria perceptus aestimetur, quo lesio reparari queat? Hic fieri nequit, ut dolor & injuria illata semel perceptus non sit perceptus, interim tamen per remedium illud eum in statum injuriatus redigitur, ut perinde sit ac si dolores perpeffu asperrimos non percepisset. Idem fit in reparatione injuriarum realium, dum pro doloribus acceptis certa pecunie summa adjudicatur, qua vulgo dicitur *das Schmerzen-Geld* (g).

Ea

(g) Schilter ad ff. Exerc. 19. §. 34. seqq. Titius in Jure priv. L. 3. c. 1. §. 1. dii onsmgd

Ea quidem non efficit, ut quis illum in statum reducatur, quo erat ante injuriam realem illatam; hoc tamen operatur ut perinde sit ac si dolores ex verberibus percepti non fuissent, intuitu voluptatis ex oblata ista pecunia & representatione radii ludentis cum solutione pecunia connexi, percepta. En itaque quomodo radium cum voluptate compensetur! Cur non & idem in casu simili laesa nostra erga res affectionis fiat? Si dicis Affectionem quam erga res habemus inestimabilem esse. Regeo. Existimatio nostra quoque inestimabilis est, nihilominus injuriatus ad lesionem ipsius aestimandam admittitur. Nec liberum corpus deformatum recipit aestimationem; nihilominus deformitas, dolores percepti aestimari possunt. Prorsus accommodata ad hanc objectionem sunt ea, quae suppeditat TITIVS (b) pro adstruenda equitate exactionis dolorum & deformitatis aestimationis. Atque sic puto fundamentum corruere cui Cl. DORNII opinio superstructa, dum p. 48. haud invitus largitur propter laesam affectionem a nobis incommodum sustineri, jacturam tamen hanc vis accensendam existimat, quae reparari non possunt, nec nummo sarciri.

DEFINITIO 8.

28. Juramentum in litem dicitur, quo res litigiosa aestimatur.

SCHOLION.

29. Inde hoc Juramentum aliquando aestimatorium appellari consuevit (i). Nil vero insoliti hic occurrit, quando lis rem litigiosam denotat.

B 2

Teste

(b) in Observat. ad Lauterbach. O. 268.

(i) Jus, & alii in rubr. D. de in lit. jurand.

Teste enim VARRONE, quibus res erat in controversia, ea vocabatur lis. Pluribus id confirmat BRISSONIVS (k). Nota simul interdum in pro de usurpari, idem uti probat BRISSONIVS (l). Ex quo patet Juramentum in litem melius explicari per Juramentum de rei litigiosæ estimatione, quam cum LUDOVICO CHARONDA (m), per Juramentum in rem de qua controversia est.

DEFINITIO 9.

30. Juramentum in litem affectionis vocatur, quo rei litigiosæ pretium affectionis determinatur.

DEFINITIO 10.

31. Restitui in sensu generali dicitur, quidquid præstandum (n).

COROLLARIUM 1.

32. Quidquid adeo tam actionibus realibus quam personalibus petitur, illud restituendum dicitur.

COROLLARIUM 2.

33. Hinc sub restitutione exhibitio, traditio & restitutio in specie sic dicta ejus quod jam nostrum est, comprehenduntur.

THEOREMA 5.

34. Si quis jacturam sentit rei sibi restituen-

(k) de V. S. sub verb. Litis nomen.

(l) c. L. sub tn.

(m) in Libr. Verisimil. L. 3. c. 8. Thes. Jur. Rom. T. 1. p. 781.

(n) Brissonius c. 1. sub restituere.

tuendæ erga quam Affectionem habet, Justitiæ conforme non est, ut ad juramentum in litem affectionis admittatur, quam si lædens dolo fecerit quo minus res restitui possit.

DEMONSTRATIO.

Si quis enim jacturam sentit rei sibi restituendæ erga quam affectionem habet, is qui fecit quo minus eadem restitui possit quemadmodum debuit, intuitu pretii affectionis plus habere non censendus, nisi quando id dolo fecit. Si enim id dolo fecit, voluptatem ex eo percipit quod tædium alteri creaverit, quod ex jactura rei sentit: alter ex adverso minus habet quatenus voluptate illa, quam jure percipere poterat carere tenetur. Enimvero si quis jacturam fecit rei sibi restituendæ, casus commutationis invitæ existit (*Horæ Subsec. Marb. pag. 256 §. 10. Trim. Vernale*). Quare cum in commutationibus invitæ Justitiæ commutativæ locus sit, eademque æqualitatem inter commutantes restituat, uni demendo quod plus habet, deductumque alteri addendo qui minus habet (*Horar. Subsec. Marb. Trim. Vern. pag. 257*); Justitiæ conforme non est, ut lædens læso ad pretium Affectionis restituendum teneatur; consequenter læsus ad juramentum in litem Affectionis admittatur, quam si dolo fecerit quo minus res restitui possit.

COROLLARIUM I.

35. Vnde cum non possit dolo carere qui Imperio magistratus non paruit l. 199. ff. de R. J. contra eum, qui restituere iussus judici non paret, & contumacia sua efficit, quo minus res erga quam alter affectionem habet ipsi restitui possit, juramentum in litem affectionis praestari potest.

SCHOLION.

36. Rem baud obscure MARCELLUS in l. 8. ff. de in lit. Jur. proposuit, dum tutor rem adulti, aut, quam possidet restituere ei non vult, quæro: utrum quanti res est; an quanti in litem juratum fuerit condemnari deber? Respondi: non est æquum pretio (i. e. quanti res est), litem aestimari, cum & contumacia punienda sit; & arbitrio potius domini rei pretium statuendum sit, potestate peritori in litem jurandi concessa. Ex-
 presse hic distinguit a se invicem res pretio easdemque arbitrio aestimare. Atque non in illam sed hanc estimationem contumacem condemnandum, eumque in finem juramentum in litem concedendum judicat. Ipse vero explicat quid sit rem pretio aestimare: quanti nempe res sit; quod sane ad veram rei estimationem referendum, prout nonsolum per se patet, sed & probatum dedere JOANNES YANEZ PARLADORIVS (o) & BRISSONIVS (p). Dum jam huic pretio vero illud quod rei arbitrio Domini statuitur opponit, non nisi illud quod affectionis dicitur intelligere potuit, nam nullum aliud ab arbitrio Domini pendere potest. Quare cum istud juramentum in litem determinari velit; quid clarius quam quod
 MAR-

(o) in quotidian. Different. Different. 118.

(p) sub voc. quanti est.

MARCELLVS pretium & juramentum in li-
tem affectionis agnoverit. Confirmat hanc interpre-
tationem arbitrii l. 33. ff. ad L. Aquil. ubi PAVLVS
estimationi rei quanti omnibus valeret opponit esti-
mationem affectionum erga eandem. Nec obstat quod
IAVOLENS in l. 36. ff. de bon. Libert. illa qua
affectione aestimanda sunt opponat iis, qua pretio aesti-
manda sunt. Quid impediatur, quo minus sub hoc pre-
tium verum intelligamus. Est enim pretium
verum ordinarium, extraordinarium vero pretium
affectionis. Jam vero constat sepius nomine generis
absolute posito speciem ordinariam indigitari. Sic
notante BRISSONIO (q) restitutio in integrum abso-
lute posita significat in specie restitutionem in inte-
grum minorum. Neminem quoque fugit iter, viam,
aqua ductum &c. Servitutes rusticas dici, cum tamen
& urbanae esse possint. Causa non latet, cum ille ser-
vitutes ordinario praedii rusticis debeantur. Quodsi
porro rationem huius juramenti consideras quam ipsa
Lex 71. ff. de R. V. suppeditat, eandem nostrae
demonstrationi prorsus consentaneam deprehendes.
Lex enim hoc juramentum deferendum censet, ne
in potestate cuiusque sit, per rapinam ab invito
Domino rem iusto pretio comparare. At enim-
vero rapina sine animo lucrificandi concipi nequit.
Cum itaque, in lucro iniusto inherere adeoque plus
habere censeatur is, qui alterum privat re erga quam
affectionem habet, licet ei pretium verum restituat,
id vero intelligi nequeat nisi de voluptate quam per-
cepit ex radio alteri creato, eademque propositum la-
dendi supponat; eadem profecto est ratio legis, quam
demonstratio nostra distinctius evolvit. Et quando
teste SETSERO (r) vi huius rationis Jurisconsulti
tradunt,

(q) sub voc. restitut. in integr.

(r) in Tr. de Juram. p. m. 454.

tradunt, quod per juramentum in litem res ab actoribus, reo quasi vendi videantur, pretio vero plus utique in reo ponant necesse est. Præter illam voluptatem vero plus in ipso censeri nequit.

COROLLARIUM 2.

37. Cum quoties de læsione reparanda agitur, lata culpa in crimen doli incidat, l. 1. §. 5. ff. de Obligat. & Act. Juramentum in litem affectionis contra eum concedendum, qui lata culpa fecit, quo minus rei erga quam alter Affectionem habet restitutio ipsi fieri queat, l. 2. C. de in lit. Jur. (5).

SCHOLIUM.

38. Equidem MARCIANVS ob dolum solum in litem jurandum pronunciat non etiam ob culpam l. 5. §. 3. ff. de in lit. jur. Enimvero particula hæc taxativa id quod dolo minus saltem excludit, neutiquam quod dolo æquale. Sic etiam de deposito traditum l. 23. ff. de R. J. quod dolum tantum recipiat. Nihilominus explorati juris est, quod & latam culpam recipiat. Cæterum adhuc observanda necessitas rebus propter affectionem pretia imponendi jam in aprico esse. Vidimus enim si dolo alterius tali re erga quam affectionem habemus carere tenemur, æquivalentem ab eodem nobis præstandam esse (§. 34). Enimvero constat pretia rebus eum in finem imponi, ne easdem sine spe æquivalentes recipiendi transferre cogamur (§. 908 Mor.). Huic itaque prorsus conveniens est, si & propter affectionem res pretia accipiant.

THEOR.

(5) Noodt in Comment. ad Pandect. de in lit. Jur. p. 291. Coll. Struv. Ex. 19. Th. 21.

THEOREMA 6.

39. Juramentum in litem pœnam doli continet. l. 8. ff. (de in lit. jur.).

DEMONSTRATIO.

Si enim Juramentum in litem præstatur, patrimonium lædentis diminuitur, cum tamen per rem erga quam læsus affectionem habuit ultra pretium verum nil ipsi accesserit; atque adeo status lædentis externus imperfectior redditur. Ex quo utique sequitur, quod malum ex Juramento in litem Affectionis redundet in lædentem (§. 565 *Psychol. Empyr.*). Enimvero malum hoc cum actione ipsius dolosa tanquam motivum eandem omittendi ex legislatoris intentione connexum. Quare cum malum, quod cum actione committenda vel omittenda ex legislatoris intentione connexum poena sit (§. 36 *Moral.*); evidens est, quod Juramentum in litem Affectionis poenam doli contineat.

SCHOLION.

40. Patet adeo quod Juramentum in litem saltem a parte lædentis pœnam, a parte vero læsi satisfactionem contineat. Labitur itaque Cl. DORN, quando putat, Juramentum Affectionis apud nos cessare, cum poena pecuniaria Juris Romani lucro actoris cedentes apud nos non sint recepta, sed potius fructibus Jurisdictionis accensenda. Quid si instantiam dando respondeam? actio injuriarum estimatoria

C

toria pœnam pecuniariam continet Actori applicandam. Ergo apud nos recepta non est. Quod nemo dixerit, sed omnes potius expressam ejusdem requirunt abrogationem. Falso hic supponitur universalis harum pœnarum non usus: cum pœnarum dupli Jure Provinc. Württenb. (t) approbatarum exemplum & vel unice jus figmentum ostendat. Saltem ex pœna retenta censenda sunt, qua simul æquam satisfactionem continent ex parte læsi: cui quemadmodum ead. in salva æquitate non denegari, ita nec fisco adjudicari potest. Recte proin judicat B. SCHILTER (u): Juramentum in litem Affectionis in foro praticari posse, quod nec principia Juris patrii evertere, nec æquitati naturali contrariari censetur. In eo vero paratragædiatur, quod ad CARPZOVIUM provocet, dum illud non solere frequentari asserit, quasi ille de non usu testis omni exceptione major esset, ita ut propter hujus autoritatem, intentionem ejus, qui in æquitate naturali Jure Romano confirmata intentionem suam hoc in casu fundat & ad Juramentum in litem Affectionis admitti vult, pro non fundata declaremus? Prasertim cum huic Doctori plures alios non inferioris subsellii opponere liceat, inter quos eminent Perillustris Dn. de WERNHER, sat frequentia hujusce jurisjurandi hodieque exempla occurrere intrepide adserens (x).

COROLLARIUM I.

41. Cum itaque pœnam doli luere nequeat nisi dolosus; contra heredem tantum ob dolum proprium neutiquam ob dolum defuncti in litem jurari potest.

COR.

(t) P. II. Tit. III. §. wenn einer p. 747.

(u) Exerc. ad Pand. XXIII. §. 15.

(x) in Sel. Obf. For. Vol. V. P. 3. O. 408. coll. P. IV. p. 416.

COROLLARIUM 2.

42. Quoniam vero hæres lite cum defuncto contestata non ad poenam doli ipsius, sed ad id quod ex quasi contractu litis contestationis debet teneretur; nil obstat quo minus contra heredem lite cum defuncto contestata in litem juretur.

COROLLARIUM 3.

43. Cumque hic solummodo consideretur an alicujus dolo res alteri restituenda interversa fuerit; etiam adversus Principem, patrem & matrem juratur in litem.

SCHOLIUM.

44. Nil movet quod quidam ob reverentiam his personis debitam in contrarium proferunt: etenim opus non est, ut doli mentio fiat, sed sufficit si factum ita enarretur, ut dolus apparere queat. Constat quoque Principem in contractibus jure privatorum uti, saltem his in causis ubi facto suo alterum re privat, erga quam jure affectionem habere poterat ultro, legibus se subjecisse censendus.

THEOREMA 7.

45. Pretii Affectionis in Lege Aquilia nulla habenda ratio (l. 33. pr. ad Leg. Aquil.).

DEMONSTRATIO.

Etenim in Lege Aquilia res æstimatur non tanti, quanti tempore damni est, sed quanti in eo anno vel diebus 30 proximis retro plurimi fuerit, qua ratione creditum est poenalem esse hujus Legis actionem §. 9. 14. Inst. de Lege Aquil. Jam vero & pre-

tium affectionis in poenam praestatur (§. 39). Iniquum vero esset, si quis propter idem delictum bis puniretur. Hinc patet, quod pretii Affectionis in Lege Aquilia ratio haberi nequeat.

SCHOLIUM.

46. Hinc & PAULVS negat, quod per interpretationem Lex Aquilia ad pretium Affectionis extendi possit. Cum enim Lex rem aestimari jubeat quanti est, non aliter putandum, quam quod veram saltem aestimationem intellexerit (§. 36): quoniam Lex poenalis adeoque non extendenda est. Ficulneum proin argumentum est: Pretio Affectionis in lege Aquilia locus non est. Ergo prorsus non attendendum. Atque sic PEDIVS in hac l. 33. §. 63. ff. ad Leg. Falcid. explicandus: quando enim ait, pretia rerum non ex affectu nec utilitate singulorum sed communiter fungi, nil dicere voluit, quam quod res aestimentur quanti sunt apud omnes: prout etiam agnovit BRISSONIVS (y) & ipse PAULVS; dum ait PEDII autoritate mixtus, non aestimandas esse servi occisi affectiones, sed quanti omnibus valeret. Quod vero PEDIVS de aestimatione rerum in genere locutus fuerit adduci non possum ut credam. Quomodo enim in l. 13. §. 1. ff. de V. S. asserere potuisset res ex arte quoque aestimari posse? tunc sane non aestimantur, quanti omnibus valent, nec tamen aliter PEDIVM intelligere licet quando, plerumque plus est in manus pretio quam in re, ibidem ait: idem enim dixit quod PAULVS l. 14. ff. eod. tit. scribit: quarundam rerum pre-
num

(y) sub voce fungi.

rium non in substantia, sed in Arte est positum. Ergo PEDIUS de aestimatione rerum ordinaria intelligendus. Quam ex subjectis in c. l. 63. § 33 rationibus § (s. 36) magis determinari potest, quando res non ex affectione sed communiter aestimanda sint, quoties nempe considerantur quatenus ex iisdem locupletiores reddimur. Nec id abhorret a mente PAVLI. Ei enim hac ratiocinia observabantur. Si servum meum occidisti; patrimonium meum diminuisti. Hanc diminutionem lex vult reparari. Ergo servus aestimandus quatenus per eundem locupletior redditus fui. Jam vero secundum PEDIUM quoties res consideratur quatenus nos locupletiores reddit, non ex affectione sed communiter id est, quanti omnibus valet aestimanda. Ergo si servum meum occidisti, non affectiones aestimanda, sed quanti omnibus valeret. Absit itaque ut propterea, quod PAVLVS & PEDIUS in hoc casu pretio affectionis locum non concedunt, statuas quasi id prorsus non agnovissent. Frustra ergo sunt CORASIVS (2) & Cl. DORN (a), dum in impugnando Juramento in litem Affectionis ad has leges provocant.

THEOREMA 8.

47. *Affectio nulla est nisi erga rem nostram vel quæ nostra fieri debet.*

DEMONSTRATIO.

Pone enim nos affectionem habere posse erga rem quæ nostra non est, seu erga rem alienam. Quoniam hæc affectio nullum potest habere effectum Juris nisi in eo casu,

C 3

quo

(2) c. l. n. 4.

(a) c. l. §. 39.

quo ob eandem quantitas ejus quod nobis ab altero debetur, efficeretur major; evidens est alterum propter affectionem nostram censi debere locupletiolem, cum tamen non sit (§. 8). Vnde quia solvere mihi teneretur plus quam debet, manifesto læderetur. Nulla igitur affectio erga rem alienam haberi potest; atque adeo affectio nulla est nisi erga rem nostram. Quare cum & res quæ nostra fieri debet, quasi nostra sit, idem quoque de hac valet, quod de illa demonstratum.

COROLLARIUM 1.

48. Hinc consequitur quod cum *Quarta Falcidia* propter similem Affectionem ultra veram quantitatem augeri deberet; nec in ea computanda pretii Affectionis ratio haberi possit (l. 42 ff. ad Leg. Falcid.).

COROLLARIUM 2.

49. Idem cum obtineat in bonis patrono a liberto relinquendis (b); si Patronus iis relictis, res a liberto alienatas propter Affectionem solam, quam erga ipsas habet revocare vellet; ad juramentum in litem admittendus non est (l. 13. §. 15. si quid in Fraud. Patron.).

THEOREMA 9.

50. Si Legatarius contra heredem ad juramentum in litem admissus, in computanda quarta

(b) Conf. Illustr. Heineccius in Comment. ad L. Jul. & Pap. II, ult.

quarta attendi nequit pretium affectionis (l. 60. §. 1. ff. ad Leg. Falcid.).

DEMONSTRATIO.

Etenim Legatarius ad Juramentum in litem admittitur non qua Legatarius, sed quatenus defraudatus est re sibi debita. Quarta vero ipsi detrahitur qua Legatario. Quare cum Legatum æstimandum sit secundum pretium verum; in computanda quarta attendi nequit nisi pretium verum.

Aliter.

Pone attendi in computanda quarta debere pretium Affectionis. Ob pretium ergo Affectionis Legatarius locupletior reddi censendus esset. Ob pretium Affectionis vero nemo locupletior censeretur (§. 8.). Ergo nec pretium Affectionis in computanda quarta attendere licet.

SCHOLIION.

§1. Quodsi in computanda quarta ratio haberetur pretii Affectionis, plus relinquere deberet Legatarius heredi quam teneretur; consequenter manifesto ipse iniuria fieret. Nimirum duo hic concurrunt diversi prorsus casus, qui invicem non sunt miscendi, sed potius a se invicem separandi, & quid in unoquoque juris obtineat, non attento altero definendum. Casuum concursus fortuitus est, adeoque alteri neuter mutationem inducere valet. Vnde quoque ad pretium Affectionis perinde est, ac si deum legato

legato soluto rem suam alteri intervertisset. Ceterum ex his luce meridiana clarius est, errore labi illos, qui ex his legibus contra pretium Affectionis argumentum ducunt. Qua enim consequentia: pretium Affectionis nec in quarta Falcidia nec in computandis bonis a liberto Patrono lege relinquendis attendendum; Ergo omnino non attendendum? Non firmiori talo nititur argumentum quod Cl. DORN ex c. l. i. §. 15. ff. format, dum opponit, ait: hic evidenter Jurisconsultus affectionem damno pecuniario, ita ut ubi affectio sit, ibi nullum sit damnum ejusdem Patroni pecuniarium, & ubi damnum pecuniarium sit, ibi nulla sit Affectio. Nil inde sequitur, quam quod pretium Affectionis attendendum non sit, ubi res consideranda, quatenus iisdem locupletiores reddimur, adeoque damnum non nisi pecuniarium in considerationem venit: inde tamen non sequitur, illud prorsus attendendum non esse, ubi jactura rei istiusmodi dolo alterius imputanda.

THEOREMA 10.

52. Juramentum in litem Affectionis deferri nequit, nisi in actionibus quibus persequimur rem nostram, vel quae nostra fieri debet.

DEMONSTRATIO.

Etenim Juramentum in litem Affectionis deferri nequit, nisi ubi agitur de restituendis rebus (§. 34). Cum vero pretii Affectionis determinandi gratia deferatur (§. 30); nec deferri potest, nisi ubi pretium Affectionis obtinet. Quare cum pretium Affectionis non obtineat, nisi in re nostra vel
quæ

quæ nostra fieri debet (§. 47); nec omnibus actionibus rem nostram, vel quæ nostra fieri debet persequamur; evidens est, quod Juramentum in litem Affectionis deferri nequeat, nisi in actionibus quibus persequimur rem nostram vel quæ nostra fieri debet.

COROLLARIUM 1.

53. Hinc juramento in litem Affectionis locus est in rei vindicatione l. 68. ff. de R. V. adeoque & Actione Publiciana l. 7. §. 8. ff. de Public. in Rem Act. & Act. ad exhibend. l. 2. §. 5. ff. de in lit. jur. In Hereditatis petitione l. 25. §. 10. de Heredit. petit. Actione commodati l. 3. §. 2. ff. de Commodat. depositi l. 1. §. 26. ff. de pos. pignoratitia (c), emti (d), & cæteris similibus Actionibus.

COROLLARIUM 2.

54. Cum itaque actione hypothecaria contra tertium possessorem instituta, nec rem nostram, nec quæ nostra fieri debet, persequamur; creditor actione hypothecaria contra tertium possessorem instituta, ad Juramentum in litem Affectionis admitti nequit (e).

SCHOLION.

55. Videtur quidem, quando debitor in actione pignoratitia contra creditorem ad Juramentum in litem admittitur (§. 53), hic contra tertium possessorem

(c) Lauterb. in Coll. Theor. pr. Tit. de in lit. jur. §. 17.

(d) Mencke in Gymnas. Polem. p. 96.

(e) Anton Faber de Error. Pragmat. Decad. 10. Error. I. p. m. 431. & Error. III. p. 437.

señorem rei oppignorata ad idem admittendus. Enimvero per id, quod debitor juramentum in litem praestat, contra creditorem huic nil accrescere potest, quod non antea ipsi debebatur. Eodem enim modo sese res habet, ac in supra (§. 51) definita controversia inter heredem & Legatarium. Duo nimirum & hic casus fortuito concurrunt, quorum neuter ab altero pendet; consequenter uterque nullo respectu ad alterum habito definiendus. Frustra quoque est Celebr. NOODT (f), quando objicit, certum esse actionem hypothecariam, aequae ac ceteras in rem actiones ad restitutionem iudicis arbitrio pertinere. Hoc namque non sufficit: cum non omnis res restituenda recipiat pretium Affectionis, quale tamen juramentum in litem Affectionis requirit.

COROLLARIUM 3.

56. Quoniam fieri potest, ut & actionibus contrariis persequamur res nostras, l. 22. §. 3. ff. de Act. pignorat. nil impedit, quominus tunc in Actionibus contrariis quoque ad juramentum in litem Affectionis admittamur (g).

SCHOLIUM.

57. Atque hoc casu fides data rupta dicenda. Ita SETSERVS (b): fidem is demum rumpit qui rem alienam, quam ex bona fidei contractu habet a Domino non vult ei restituere, & quidem dolo malo cum possit, aut si fecerit ne possit. Consentium ergo l. 1. pr. ff. de pos. & d. l. 22. Vulgo hac in questione eo tan-

(f) in Comment. ad ff. Tit. de in lit. iur. p. 289.

(g) Mencke ad Lauterb. ad verb. in contrarium.

(b) c. l. p. 489.

eo tantum respiciunt, quod actionibus contrariis saltem ad expensas agatur. Enimvero hic non est unicus casus. Et in eo propterea excluditur juramentum in litem Affectionis, quoniam expense in prestatione pecuniaria consistunt, qua pretium Affectionis non recipit (§.25).

THEOREMA II.

58. Juramento in litem Affectionis tam in Actionibus bonæ fidei, quam stricti Juris locus est (i).

DEMONSTRATIO.

Hæc enim Actionum divisio a diversitate negotiorum profluit (k). Querela vero est de facto doloso, quo rem nostram, vel qua nostra fieri debuit, alter intervertit (§.47). Apparet itaque querelam non nasci ex negotio; consequenter nec ex negotio defini-ri potest, quomodo sit tollenda sed ex facto. Quoniam itaque factum, qualecunque tandem negotium fuerit idem, eadem quoque in omni negotio, ad tollendam querelam obtinet ratio. Quamobrem cum ad eandem tollendam deferatur juramentum in litem Affectionis; idem deferendum, sive negotium bonæ fidei sive stricti juris fuerit.

D 2

SCHO.

(i) Stryck in Vsu Moderno L. XII. Tit. III. §. 6.
Ludovici in Tr. Dist. p. 189.

(k) Illustr. Böhmer in Libro de Action. p. 33.

SCHOLION.

59. *Consentit cum his CHARONDAS (l) qui pro acumine suo perspexit a qualitate facti non a natura negotii rem omnem hic pendere. Econtrario vero vapulat JOHANNES STVCKIVS (m) existimans, cum natura stricti juris judiciorum hæc fit, quod non plus comprehendant quam ab initio ex conventionione partium vel natura lege istis data venit, juramento Affectionis in illis judiciis locum non esse. Concurrunt rursus 2. casus, nempe pactum ex quo quid debetur, & factum dolosum, quo quod debebatur, intervertitur. Ex negotio stricti juris quidem non debetur plus quam quantum conventum. At ex facto quin plus debeatur non repugnat. Nec intuitu negotii querela est, sed saltem intuitu facti. Immo intuitu illius perinde est, ac si reus obligationi suæ satisfecisset, & postea demum facto doloso rem intervertisset.*

THEOREMA 12.

60. *Juramentum in litem præter judicem nemo deferre potest (l. 4. §. 1. ff. de in lit. jur.).*

DEMONSTRATIO

Quoniam enim hoc Juramento dolus lædenti punitur (§. 39), nemini facultas hoc juramentum deferendi competere potest quam ei, qui jus poenas subditis dictandi habet. Quare cum hoc non nisi penes judicem sit (§. 469 *Polit.*). Juramentum in litem præter judicem nemo deferre potest.

COR.

(l) c. l. p. 782.

(m) in *Consil.* P. 1. C. IV. n. 556.

COROLLARIUM.

61. Cum igitur hic cesserat ratio l. 26. ff. de *Jurejur.* ubi de Juramento judiciali agitur quod pars parti defert, adeoque sibi imputandum habet quando sciens pupillo derulit; *Juramentum in litem Affectionis pupillo deferri nequit* (l. 4. pr. ff. de in lit. jur.).

THEOREMA 13.

62. *Juramentum in litem Affectionis deferri nequit, nisi ei cujus de Affectione quaeritur.*

DEMONSTRATIO.

Quoniam enim Juramentum in litem Affectionis defertur, ut pretium Affectionis determinetur (§. 30); deferri nequit nisi ei qui scit qualis & quanta sit Affectio. Enimvero cum affectio oriatur ex eo, quod nobis placet (§. 648 *Psychol. Empyr.*), quod & quantum placeat nemo novit, praeter eum, de cujus affectione quaeritur. Ergo juramentum in litem affectionis deferri nequit, nisi ei, de cujus affectione quaeritur.

COROLLARIUM.

63. Cum itaque non de procuratoris sed principalis affectione in causa litigiosa quaeratur; *procurator in litem jurare nequit, nisi ex mandato speciali in animam principalis* (n).

DEFINITIO II.

64. *Dominus Actionis* vocatur, cujus nomine lis contestata. D 3 **COR.**

(n) Per-Illustr. Dn. Coccej. de in Jure Controv. p. 647.

COROLLARIUM.

65. Hinc necesse non est, ut Dominus Actionis simul sit Dominus rei & ab utroque differt Dominus litis.

SCHOLION.

66. Sic in Actione hypothecaria debitor rei oppignorata Dominus est; Actionis hypothecaria Dominus est creditor; litis qua de hypotheca in iudicium deducta Procurator Dominus censetur. Nec infrequens esse litis nomen actionem significare ostendit BRISSONIVS (o).

THEOREMA 14.

67. Juramentum in litem deferri nequit, nisi Domino Actionis (l. 7. ff. de in lit. jur.). (p).

DEMONSTRATIO.

Etenim Juramentum in litem deferri nequit, nisi ei de cuius affectione quaeritur (§. 62). Enimvero is non est, nisi cui restitutio rei amissa fieri debuisset. Quare cum ei restitutio fieri debuisset, cuius nomine lis contestata; adeoque Domino Actionis (§. 64). Patet Juramentum in litem deferri non posse, nisi ei cuius nomine lis contestata.

THEOREMA 15.

68. In causa pupilli Tutor ad Juramentum in litem Affectionis admittendus est (l. 4. ff. d. t.). DE-

(o) c. l. sub voc. litis nomen.

(p) Lauterb. in Coll. Theor. Pr. L. XII. T. III. §. 10.

DEMONSTRATIO.

Quoniam enim de affectione pupilli quaeritur, is jurare deberet (§. 62). Sed pupillus hac in causa jurare nequit (§. 61); Tutori vero jus est ea peragendi, quaecunque pupillus rationi conformiter peracturus fuisse praesumendus. Si itaque praesumendum, pupillum affectionem erga rem habiturum; Tutor in causa ipsius ad juramentum in litem Affectionis admittendus.

COROLLARIUM 1.

69. Cum itaque nonnisi de affectione propria jurare possit; Tutor sub ea formula in litem jurare debet, se si personam pupilli sustineret rem tanti aestimaturum (p).

SCHOLIUM.

70. Equidem GOTHOFREDVS (q) alias formulas affert, veluti pupillum tali summa carere nolle, vel id tantum pupillo prodesse potuisse, idque se certo aestimare, cum pupilli facultates notas habeat. Enimvero prior quae ACCVRSII est repugnat ei, quod tutor juret de affectu proprio, & posterior quam praefert LASIVS, contrariatur notioni hujus juramenti, utpote quo pretium affectionis determinandum, in quo utilitatis ex re nulla habetur ratio.

COROLLARIUM 2.

71. Cum Tutor sub ista formula in litem jurare detrectans, pejerare metuat necesse sit; in-

(q) Brunnem. ad l. 4. ff. de in lit. jur.

(r) ad l. 4. pr. ff. de in lit. jur. lit. 9.

quum esset, si Tutor invitus in litem jurare cogere-
tur (l. 4. pr. ff. de in lit. jur.).

SCHOLION.

72. Lex ait grave videbatur. Enimvero gra-
ve interdum idem significare ac iniquum, elucet ex l.
1. ff. de pecun. constit. ubi **VLPPIANVS**: grave
est fidem fallere.

COROLLARIUM 3.

73. Quoniam de Affectione matris non quaeritur
in causa liberorum, nisi earundem tutrix sit,
Matri juramentum in litem non deferendum est, nisi
liberorum tutrix sit. (s).

SCHOLION.

74. Male **Cel. VOET.** (t) cum **ACCURSIO** ex-
istimat, rationem cur mater excludatur vehementiam
materni affectus esse. Longe aliam contextus suppe-
ditat. Questio enim est, quis in causa tutelari jura-
re possit cum tutor jurare nolit. Quoniam itaque
lex matrem non admittendam pronuntiat, id banc
ob causam fit, quod tutrix non est, nec tamen Do-
mina actionis; adeoque prorsus non de ipsius affectio-
ne quaeritur.

DEFINITIO 12.

75. *Affectio rationalis* dicitur, quæ recta
est.

DEFINITIO 13.

76. *Affectio irrationalis* seu stulta est, quæ
minus recta est.

SCHO-

(s) Per- Illustr. Dn. de Coccejus in jure Controv.
p. 647. (t) Tit. ff. de in lit. jur. §. 3.

SCHOLION.

77. Suppono notiones actionis rectæ & minus rectæ ex Philosophia Wolfiana (§. 950 Part. 1. Theol. Nat.). Nimirum affectio appetitus sensitivus est: is vero rationalis demum prædicari potest, si in concordiam cum appetitu rationali redactus. At enimvero tunc quoque rectus est: quoniam appetitus rationalis est, qui rationem sufficientem habet in agentis essentia & attributis, etsi non semper proximam sed immediatam, sed sæpius remotam sive mediatam: in posteriori enim casu resolutio rationum tandem terminatur in essentialibus determinationibus vel attributis agentis. Sic affectio, quam erga bona habemus, in quibus majorum sepulcra sunt, rationalis habenda, eandemque ipse leges approbant (§. 19), est vero eadem recta: siquidem appetitus sensitivus rationali conformis est, dum oritur ex reverentia, quam majoribus nostris debemus.

AXIOMA.

78. Nemo ad Juramentum in litem Affectionis, nisi ob Affectionem rationalem admitendus.

SCHOLION.

79. Quæso an non minus rectum recto æquiparares, si ullum effectum juris affectioni irrationali relinqueres? Leges non patrocinantur ei quod minus rectum sed rectum est.

COROLLARIUM.

80. Vnde cum iudicis sit, deferre juramentum (§. 60), adeoque & determinare, an affectio rationalis sit nec ne, in arbitrio iudicis est deferre *jusjurandum nec ne* l. 4. §. 2. ff. de in lit. jur. (u).

E

SCHO-

(u) conf. Vinnius in Sel. jur. Quæst. Lib. 1. cap. 45.

SCHOLIUM.

81. Noli putare quasi *ſcetus* sibi contradicat, dum §. 1. c. 1. affirmat, deferre jusjurandum judicem oportere. Si affectionem agnoscit rationalem; utique oportet eundem deferre, nihilominus tamen ab arbitrio ipsius dependet delatio. Probe enim DVARENVS (v) & CORASIVS (x) perspexere, quæ arbitrio judicis permiffa, non in meram voluntatem ipsius collata esse.

THEOREMA 16.

82. Si *Affectio* ex virtute oritur, eadem Juramento in litem facit locum.

DEMONSTRATIO.

Si enim *Affectio* ex virtute oritur ipsa ad appetitum sensitivum referri debet, qui cum rationali concordat. Enimvero appetitus rationalis est, si rationem sufficientem habet in agentis essentia & attributis. Quare cum appetitus rectus dicendus sit, qui rationem sufficientem in essentia & attributis agentis habet (§. 950 Part. I. Theol. Nat.); si affectio ex virtute profluit recta est, atque ad eo locum facit Juramento in litem (§. 78).

THEOREMA 17.

83. Jurare licet in infinitum, i. e. numerus

(v) ad Tit. de in lit. jur. n. 29.

(x) ad Leg. §. cod. n. 21.

rus Jure indeterminatus est, intra quem jurandum (l. 4. §. 2. ff. de in lit. jur.)

DEMONSTRATIO.

Per Juramentum enim certum fieri debet, quanti quis rem suam ob affectionem aestimet (§. 30); consequenter Lex ipsi praescribere nequit, quanti eam aestimare debeat. Nullum igitur determinare potest numerum intra quem jurare licet; adeoque permittere debet, ut juretur in infinitum.

SCHOLION.

84. *Plures Textus suppeditat BRISSONIVS (y), in quibus similiter to infinitum, numerum indeterminatum significat. Notissimus est §. 4. Inst. de hered. Inst. Et unum hominem, & plures usque in infinitum, quot quis haeredes velit facere licet.*

THEOREMA 18.

85. *Juramentum deferendum est sub hac formula, quod Actor nolit re carere, etiamsi ipsi haec pecuniae summa offeratur.*

DEMONSTRATIO.

Etenim Juramentum deferretur, ut certum fiat pretium affectionis (§. 30). Certum autem fieri intelligitur, si optione data rem pretio praeferreret: cum sic constet eum eandem non minoris facere, nec reus con-

E 2

queri

(y) c. l. sub vocab. in infinit,

queri possit, quasi majus postulet, quam quanti eam fecerit. Patet igitur juramentum recte sub ea formula deferri.

SCHOLI ON.

86. Hanc formulam ipsi juramenti in litem definitioni inseruit PRATÆJVS (z) dum inquit: In litem jurare, est suo arbitrio præstito juramento, pro quanto nollet re carere, rei æstimationem secundum suum interessè singulare facere. Eandemque nostra vernacula conceptam his verbis proponit Per-Illustris Dn. de WERNHER (a): Es Wönte und wolte Kläger einen Eyd zu Gott und auf sein heiliges Evangelium schwören, daß er lieber v. gr. 1000 Ehlr. verlihren, als das seine entbehren wolte / daß er alsdenn mit angebeuteter æstimation zuzulassen und darauf ergehen soll was recht ist. Nescio igitur qui Cl. DORNIO hac formula cavillatoria videri potuerit (b). Que subsit cavillatio, si actor juret se optione data inter determinatam pecunie summam & rem amissam hanc prelatorum fuisse? Quid aliud vero fit, dum secundum prædictam formulam juratur? Labitur quoque, quando querit, qualis hæc sit consequentia: Vellem ego potius centum imperialibus, quam ista effigie carere. Ergo alter qui hoc non vult, debet mihi invitus solvere 100? Cedo quis ipsum propterea ad solvendum cogit: hujus coactionis rationes longe alie in superioribus deductæ. Juramentum hoc eum in finem non adhibetur, sed tantum ut constet de existentia & quantitate Affectionis. An vero justum sit eandem læso præstari, ex aliis principiis decidendum. DE-

(z) in vocab. utriusque juris p. 323. sub voc. in litem.

(a) c. l. p. IV. p. 417. (b) c. l. p. 36.

DEFINITIO 14.

87. *Affectio inordinata* dicitur, quæ quoad gradum irrationalis est.

COROLLARIUM.

88. *Affectio inordinata* igitur ordinata fit, si quoad gradum rationi consentanea redditur.

AXIOMA.

89. *Judicis est affectionem inordinatam ordinare.*

SCHOLIUM.

90. *Alias profecto justam conquerendi causam haberet reus, si propter affectionem actoris inordinatam condemnaretur; actor vero si reus propterea absolveretur, cum affectio quoad causam rationalis ponatur.*

THEOREMA 19.

91. *In arbitrio Judicis est jusjurandum vel cum taxatione deferre, i. e. determinare quantitatem ad quam juretur, vel sine taxatione, sive non determinare quantitatem ad quam juretur (l. 5. ff. de in lit. jur.).*

DEMONSTRATIO.

Etenim id agendum est Judici, ut & æquitati studeat, & omne quantum datur odium a se amoveat. Quamobrem ubi videt Actorem arrepta occasione in immensum juraturum, consultum est, ut cum taxatione deferat juramentum, ubi vero ex adverso prævidet reum conquesturum de

taxatione majoris facta, quam quanti rem suam æstimaturus fuisset Actor, prudentiæ est juramentum sine taxatione deferri. Quamobrem cum hæc dijudicatio a circumstantiis particularibus dependeat; in arbitrio Judicis relinquendum erat, utrum cum an sine taxatione juramentum deferre velit.

SCHOLIUM.

92. Hoc imprimis observandum in statu populari, qualis erat Romanorum, ubi odia partium declinanda judici quantum fieri potest.

THEOREMA 20.

93. *Judex moderans summam juratam, perjurii non redarguit jurantem.*

DEMONSTRATIO.

Judex enim non in dubium revocat, quod tanti rem suam æstimet Dominus quanti jurat, sed Affectionem ejus modum excedere judicat. Quoniam itaque quantitatem juratam moderat, ut affectionem inordinatam in ordinem revocet (§. 88), ne pars adversa justam conquerendi causam habeat; evidens omnino est, quod jurantem perjurii non redarguat.

THEOREMA 21

94. *Actio stricti juris qua petitur restitutio rei erga quam affectionem habemus, que vero dolo alterius amissa, arbitraria fit.*

DE-

DEMONSTRATIO.

Etenim si petitur restitutio rei, erga quam affectionem habemus, & quæ dolo alterius amissa, arbitrio judicis relictum est, utrum velit juramentum deferre nec ne (§. 80), & quando defert, num velit deferre cum taxatione vel sine taxatione (§. 91); consequenter rei restitutio ab arbitrio judicis dependet. Quamobrem cum Actio stricti juris fiat arbitraria, quoties restitutio rei arbitrio judicis relicta (c). Actio quoque stricti juris arbitraria fit; qua petitur restitutio rei erga quam affectionem habemus, quæ vero dolo alterius amissa.

SCHOLIUM.

95. *Atque sic occurri potest argumento B. GUNDLINGII, quod profert (d) contra juramentum in litem affectionis in actionibus stricti juris deferendum. Quomodo jurabitur, inquit, in strictis judiciis ex affectu, eumque affectum ponderare poterit iudex, qui formulæ est inclusus, seu actioni alligatus, ac præter verba nuacupata aut scripta nihil amplius intelligere cupit, vel expendere debet ne dicam, arbitrari sollicitè? At cur si alio quam in quem sibi dari quis stipulatus fuerat loco agitur, officium judicis quantitati contractus non subservit, sed vel augere vel minuire condemnationem propter loci utilitatem potest l. 2. l. 4. §. 1. l. 7. & l. ult.*

(c) Briffonius c. 1. sub voc. arbitraria.

(d) in Diff. de usu Pr. Act, bonæ fidei & stricti juris c. 1. §. 51.

l. ult. ff. quod cert. loc? Non alia ratio est, quam quod ejus estimationis tota ratio arbitrio ejus committatur, adeoque arbitraria ex stipulatu actio fiat. Cur non ergo & hic judicem formula non inclusum statuamus? Cum similiter judicia stricta arbitraria fiant.

PROBLEMA.

96. *Determinare modum, quo judex premium Affectionis moderare, vel rem restituendam taxare debeat.*

RESOLUTIO & DEMONSTRATIO.

Quoniam moderatio & taxatio eum in finem fit, ut Affectio inordinata a iudice in ordinem revocetur, ambæ eo tendunt, ut Affectio etiam quoad gradum rationi conformis evadat. Rationi vero convenit, ut si optio detur, vel rem de qua litigatur vel certam pecuniæ summam eligendi, hæc præferatur, ubi ex ejus usu majorem voluptatem quis percipere debet, quam ex possessione rei litigiosæ, propterea quod illa status ipsius perfectior redditur, quam hæc.

Quamobrem :

1. *Judex considerare tenetur conditionem Domini, ut intelligat, quem facere possit pecuniæ usum, & quantum is conferat ad status ejusdem perfectionem, consequenter judicium ferre queat, num optione data, rationi magis conveniat certam pecuniæ summam rei præferre.*
2. *Ex-*

2. Expendere etiam idem debet conditionem rei, tum ut intelligat, num pretii solutio dura ipsi accidat, tum ut ipsi innotescat admitti doli vel culpæ gradus. Cum enim quod ultra commune pretium solvitur poenæ rationem habeat, cavere debet Judex, ne de poenæ gravitate justas movere querelas possit reus, cum & rationi consentaneum sit, ne ultra modum puniri eum velit Actor.

Quodsi ergo pensatis utrinque circumstantiis particularibus utriusque conditionem inter se conferat Judex, quid in dato casu conveniat rationi, ut ex utraque parte justæ quærelæ tollantur, sicque justitiæ commutativæ satisfiat, quod innotescere debeat, ex dictis haud obscure patet.

DEFINITIO 22.

97. *Juramentum in litem veritatis* vocatur, quo determinatur pretium verum.

COROLLARIUM 1.

98. Cum juramento tunc demum locus sit, quando veritas aliis modis in apurum produci nequit (§. 998 *Moral.*); nec juramento in litem veritatis locus, nisi quando judex rei verum pretium aliter determinare nescit (l. 3. ff. de in lit. jur.).

COROLLARIUM 2.

99. Cumque pretium verum determinetur, ut

F

loco

loco rei restituatur; *Juramentum in litem veritatis tunc demum obtinet quando res extat* (§. 1. 68. ff. de R. V.).

THEOREMA 22.

100. *Notio juramenti in litem veritatis vera est.*

DEMONSTRATIO

Conjunguntur enim in hac notione juramentum in litem & pretium verum. Enimvero illo posito non ponitur contrarium hujus, nec vice versa, quin potius indeterminatum relinquitur, quale sit rei litigiosæ pretium; consequenter in hac notione non sumuntur quæ sibi mutuo contradicunt (§. 45 *Ontolog.*). Quoniam itaque notio, in qua conjunguntur quæ sibi mutuo non repugnant, possibilis (§. 85 *Ontolog.*), & notio possibilis vera dicitur (§. 547 *Log. Lat.*); Notio juramenti in litem veritatis pro vera habenda.

OBSERVATIO.

101. *Si promissor Stichum moram fecerit, & Stichus decesserit, MARCIANVS in l. 5. §. 4. ff. de in lit. jur. juramento in litem locum concedit, si sine ipso iudex estimare nequeat rem hanc restituendam, quæ non extat. Videtur quidem MARCIANVS generaliter loqui, dum inquit, quia iudex estimare sine relatione (seu potius delatione ut NOODT*

c. l. legit) jurisjurandi non potest rem que non extat. At particulam quia hic pro si sumi jubet l. 3. eod. Vtpote secundum quam juramento in litem locus non conceditur, si iudex rem non extantem aestimare potest. Leges enim interpretandæ sunt ut concordent. Nil quoque insoliti hic fit: etenim jam BRISSONIVS (e) observavit, interdum quia sumi pro quatenus vel si.

COROLLARIUM.

102. Cum adeo in Jure nostro casus juramenti in litem occurrat, in quo deprehenduntur, quæ in notione ejus per arbitrariam determinationem formata continentur; eandem possibilem atque veram esse etiam a posteriori intelligi potest (§. 719 Log. Lat.).

SCHOLIUM.

103. Hinc admodum hallucinati ANTONIVS FABER (f) & WISSENBACHIVS (g) veritatem Juramenti in litem negantes. Infeliciter quoque ipsorum vestigia pressit B. THOMASIVS (h), haud dubitans juramentum veritatis ad predicata hypocentauri referendum esse. Sententia ipsorum huc redit, Juramentum in litem aestimatione rei ex veritate sive quanti est in jure opponi, velut in l. 3. §. 4. de in lit. jur.; adeoque juramentum in litem cum vera rei aestimatione una esse non posse. At non video probatum, juramentum in litem in genere vera rei aestimationi opponi. Juramentum in litem Affectionis species ordinaria juramenti

F 2

(e) c. l. sub voc. quia (f) c. l. Decad. 17. Error. 8.
(g) ad Pandect. Tit. de in lit. jur. vol. 1. disp. n. 44.
(h) c. l. p. 45. seqq.

menti in litem est, cum ordinario ad determinandum pretium verum restituendum opus non sit juramento. Quid vetet igitur quo minus secundum ea, quæ (l. 16.) in genere deducta, sub juramento in litem indefinite in legibus definitio et rei estimationi quanti est opposito in specie juramentum in litem Affectionis intelligamus? Maxime cum secundum c. l. 5. §. 4. de vera rei estimatione jurare liceat. Equidem Cel. THOMASIVS ad. b. l. respondet, rationem istam MARCIANI ineptam esse, quod contradicat VLPIANO in l. 4. §. 4. eod. et sibi ipse in l. 5. §. 3. indeque infert vel MARCIANVM somniasse, vel quod probabilius ad TRIBONIANI Emblemata banc rationem referendam esse, cum non constet totum Jus nostrum ejusmodi Emblematibus repertum esse, ita ut de eis integrum librum scripserit WISSENBACHIVS. Ego vero pace manium Viri meritissimi dixerim, apparere saltem contradictionem. Si enim MARCIANVM modo adducto loco explicemus, quemadmodum fieri debet, cum scriptores ita explicandi sint ne sibi contradicant, in §. 3. et ceteris legibus supponitur, quod iudex estimationem rei veram determinare queat, §. 4. vero quod id prestare nequeat. Quando vero putat iudicem semper absque juramento veram rei estimationem determinare posse, in eo ipsum maxime sefellit opinio. Ponamus enim, quod quis cistam rebus pretiosis plenam apud alium deposuerit, isque dolo cuncta interverterit, casus sane existet, quo estimatio vera rerum a iudice fieri nequit, nec testes produci poterunt, qui res apud Dominum viderint, multo minus ita estimare possint, ut secundum illam estimationem iudex reum condemnare queat, nec actor justam conquerendi causam habeat. Quodque ausu prorsus temerario cum WISSENBACHIO emblemata TRIBONI-

BONI-

BONIANI effingantur, nuper solide ostendit JOHANNES WYBO, in TRIBONIANO ab Emblematis WISENBACHII liberato.

THEOREMA 23.

104. Juramentum in litem veritatis ob solam rei culpam Aÿori deferri potest.

DEMONSTRATIO.

Quoniam enim juramentum in litem veritatis tendit ad determinandum pretium verum (§. 97); igitur deferri potest, quoties pretium verum restituendum. Enimvero per pretium verum res patrimonium nostrum augent, nosque adeo locupletiores reddunt; atque adeo reus re intercepta plus habet & actor minus, etiamsi non in dolo sed in culpa saltem versetur. Quare cum Justitiæ commutativæ conforme sit, ut id quod quis plus habet ipsi adimatur, & minus habenti addatur (§. 10 Horar. subsec. Marb.); pretium verum restituendum etiam ob solam culpam. Ex quo consequitur, Juramentum in litem veritatis ob solam culpam rei Aÿori deferri posse.

SCHOLIION.

105. Atque id formula inseritur, quod tantum patrimonio absit, quanti in litem juratur: quemadmodum talem exhibet CARPZOVIVS (i): Würde Kläger die moderirte Summen endl ch erhalten und

F 3

schwöht

(i) P. 1. C. 23. D. 18.

schwören, daß er die abgenommene Mobilien so hoch und nicht geringer als sie in dem Verzeichniß fol. 196. angegeben achte, auch so viel und nicht darunter von seinem Haab und Güthern verlohren und entbrenn müste zc. So wäre Bekl. obgedachte Summe Klägern abzutragen schuldig.

COROLLARIUM 1.

106. Quoniam adeo delatio Juramenti in litem veritatis a facto culposo dependet; nil interest, si istud deferatur, quale sit iudicium, an bonae fidei an stricti juris.

COROLLARIUM 2.

107. Cumque non in pœnam doli hoc Juramentum deseratur, & obligatio ad rem restituendam in heredem transeat; Juramentum in litem veritatis contra heredes ledentis deferri potest.

TANTVM.

Marburg, Diss., 1736-37

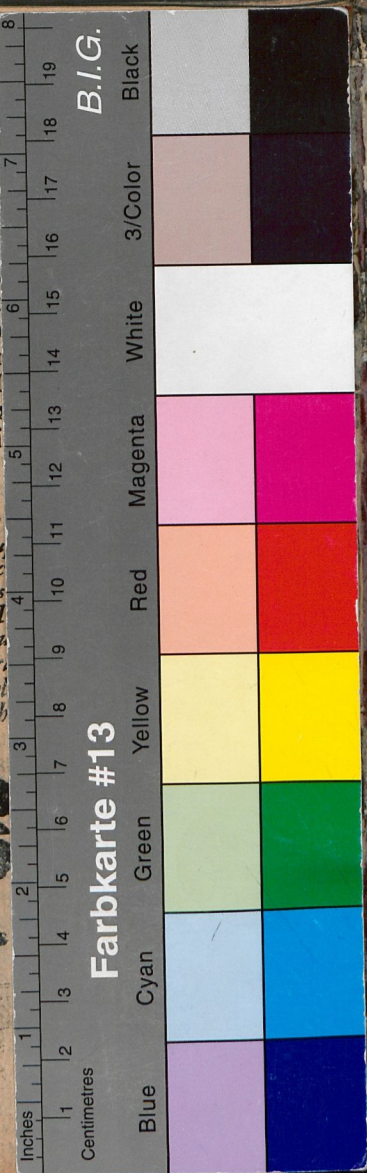
ULB Halle

3

005 359 791

G.7. num 11.

~~E. 99.~~

1736/6.

7

A. 57.

DISSERTATIO JURIDICA,
DE
JVRAMENTO
IN
LITEM
AFFECTIONIS
ET
VERITATIS;

QVAM
AVSPICIIS
ACADEMIE RECTORIS MAGNIFICENTISSIMI
SERENISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI,
DN. FRIDERICI,
HASSIAE LANDGRAVII, RELIQ.
PRESIDE
JOH. VLRICO CRAMERO,
J. V. & PHIL. D. & PROF. JVR. ORD.
DIE VII. JULII, ANNI M DCC XXXVI.
PVBLICE IN AUDITORIO JURISCONSULTORVM
VENTILANDAM SISTET
AVTOR ET RESPONDENS
GODOFREDVS SCHVLTZE.
HALLENSIS MAGDEBVRG.

MARBURGI IN CATTIS,
TYPIS PHILIPPI CASIMIRI MVLLERI, ACAD. TYPOG.

